

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

III. Vtrum ratio profitendi in literis conuenienti modo, & per apta media in
Societate Iesv instituta sit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

Antequam Theologia scholastica, & quidem in hac, antequam postrema studii se dedant. Sacre Scriptura vel eodem tempore, vel postea discipulorum. Dices Bernardum longe alium ordinem docuisse, dicentem, Quo ordine ut id prius, quod maturius ad salutem. Respondeo, vel non loqui de ordine harum scientiarum inter se, sed de priori comparatione, ad scientiam virtutis, vel certe loqui simpliciter, de ordine ut includit ordinem intentionis: sic enim inchoandum est ab ea scientia, quæ maturior, & propinquior est ad salutem, atque ita sacra doctrina prima in ordine tali futura esse debet. At verò ordine executionis necesse est à rudimentis incipere, & ab imperfectioribus ad perfectiora progredi. Et hunc ordinem nobis proposuit B. Ignatius.

II.

In cuius verbis illud solum explicandum occurrit, quod Theologiam positum à sacre Scripturæ intelligentia distinguit, cum tamen ordinario, & communi loquendi modo doctrina, quæ intelligentiâ Scripturæ tradit, nomine Theologia posita significare soleamus. Videtur ergo per positum Theologiam intellexisse Ignatius lectionem sanctorum Patrum, & Conciliorum ac decretorum Ecclesiasticorum, ut significatur in declaratione capituli 5. lit. B. & in cap. 12. §. 1. & cap. 14. §. 1. lit. C. quibus etiam addere possumus eam historiam Ecclesiasticæ eruditionem, quæ ad traditiones Ecclesiasticas eruendas, & fundandas confert. His enim omnibus perfectus Theologus, summa diligentia incumbere debet, post facta tamen Theologiæ scholasticæ non exigua fundamenta. Potest etiam sub positiua doctrina tota illa eruditio comprehendí, quæ pro concionibus ad populum necessaria est. Errant enim valde, qui ante magnum profectum in Theologia scholastica, ad illud genus studij distrahuntur, quia omnia confundunt, & nihil cum fundamento solido, plura autem non sine periculo errandi addiscunt. Hoc ergo totum in prædicta constitutione, & distinctione verborum significari videtur. Nam illud Scripturæ studium, quod præcisè ordinatur ad literalem eius intelligentiam, necessarium est, ad ipsammet scholasticam disciplinam. Et ideo oportet aliqua illius principia, seu inchoationem aliquam, cum ipsamet Theologia scholastica accipere. Et fortasse ob eam rem sub distinctione dixit B. Ignatius, vel eodem tempore, vel postea addisci posse, quia reuera necessarium est aliquem profectum in scholastica Theologia prius facere, postea verò in discursu eiusdem disciplinæ, aliquid de Scripturæ intelligentia adiungere.

Ante Theologiam (seu monitionem ad populum) non insudandum.

III.

De secundo puncto necessario ad profectum scientiæ dixit Bernardus. Quo studio & ut id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quod egregie quidem dictum est, loquendo de scientia mytica, quæ magna ex parte practica est, & ad amorem ordinatur, suo tamen modo etiam applicari potest ad artes, & ad scientias speculatiuas, de quibus loquimur. Nam ex parte discens ad istum finem diuini amoris ordinandæ sunt; & ideo, quæ propinquius ad illum accedunt, & magis ad illum mouent, maiori affectu, & studio suscipiendæ sunt. Item quia, (vt Philosophus ait) Propter quod vnumquodque tale, & illud magis: at inferiores artes addiscendæ sunt propter sacram doctrinam, quæ proximè, & vehementius in Deum ducit: ergo huic impensius studendum est. Verum tamen, quamuis ex parte affectus, siue quoad intentionem siue quoad appreciationem, hoc verum sit, nihilominus quoad effectum, & applicationem laboris, quælibet doctrinâ maximo studio suscipienda est, quantum eius difficultas, & arduitas postulauerit: mensura enim proxima huius studij, non est amor, sed operis arduitas, & necessitas. Et ideo B. P. Ignatius generaliter de omnibus his studiis dixit 4. p. constit. cap. 6. §. 2. Serio, & constanter animum studio applicare deliberent, sibi que persuadeant, nihil gratius se Deo facturos in Collegijs, quam si ea intentione, de qua dictum est, studij se diligenter impendant. Et §. 8. Scholastici in audendis lectionibus sint assidui, & in eis prauidentis diligentes, & postquam eas audierint, repetendis, iis, quæ non intellexerint, interrogandis: alius verò, quæ oportuerit, adnotandis. Et in toto discursu illius capituli, multa prudentissimè ordinat, quæ magnam profectio animi, & laboris applicationem ad studia requirant. Propter quod in cap. 4. §. 2. tanquam fundamentum statuerat, hanc literariam operam totum hominem requirere. Ne autem nimia aut minus vtilis religionis viris appareat, subiungit eodem loco, si cum debita intentione suscipiatur, non minus, imò magis gratam esse Deo, quacunque alia; studiorum tempore. Et in cap. 6. addit, illum studendi laborem, ex obedientia, & charitate susceptum, esse opus magni meriti, & ideo non amitti fructum eius, etiam si ad effectum per illud intentum (præmaturè intercedente morte) non perueniatur.

Iam verò de vltimo membro interrogat Bernardus quo fine? & respondet, vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad edificationem suam, vel proximi. Sunt namque (ait) qui scire volunt, eo fine tantum, vt sciatur: & turpis curiositas est, & sunt qui scire volunt, vt sciatur ipsi: & turpis vanitas est, proprii & qui profectio non euadent substantiam satyricum, & ei qui proximorum. huiusmodi est decantantem: scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter? & sunt item, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, v.g. pro pecunia, pro honoribus, & turpis questus est. Sed sunt etiam qui scire volunt, vt adificent, & charitas est. Et item, qui scire volunt vt edificentur, & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt bene faciant. Quæ verba omnia, ad rem, de qua agimus, accommodatissima sunt; nam vt ab vltimo verbo incipiamus. Societas ad hoc præcipue doctrinam querit, vt bene faciat, primum sibi, deinde proximis. Nam, & propriam perfectionem primariò, & deinde perfectionem proximorum procurat. Quam enim in hoc scientiæ labore maiori ex parte dicere possumus principalem illius finem esse beneficium proximorum: nam ad propriam perfectionem minor eruditio, minorque linguarum, & scientiarum congregatio sufficeret. Nihilominus finis perfectionis propriæ nunquam excludendus est, etiam ab ipso studiorum labore, non solum quia cum ille meritorius sit, magis ac magis semper animam sanctificat: sed etiam, quia hoc studium, quantum est in se, magis ac magis hominem illuminat circa Dei cognitionem, & morum perfectionem, quæ principaliter semper intendenda est. Atque ita hunc finem proposuit nobis B. P. Ignatius initio 4. partis constitutionum, & cap. 5. in principio, Cum doctrinæ (inquit) quæ in hac Societate addiscitur, hic scopus sit, suis, & proximorum animis Dei fauore aspirante prodesse. Et ex hoc fine colligit cap. 12. in principio, potissimum incumbendum esse Theologicæ doctrinæ, quia illa est medium magis proprium ad dictum finem, vt circa verba Bernardi adnotauimus.

Quamuis autem hic sit generalis finis in his studiis habendus: nihilominus in vnaquaque facultate, seu disciplina proximus, & peculiaris finis adhibendus est, vt iuxta illum mensura, & modus eius adhibeatur. Optimum exemplum est positum à B. Ignatio 4. p. Constit. cap. 6. §. 5. vbi sic inquit, Si linguarum studio nostri vacant, inter cetera, ad quæ discendum intentio feratur, illud sit, vt versionem ab Ecclesiâ probatam defendant. Potest etiam in huiusmodi con-

IV.

Tertium re- quæ sunt est- sinu genera- liu profectus sunt qui scire volunt, vt sciatur ipsi: & turpis vanitas est, proprii & qui profectio non euadent substantiam satyricum, & ei qui proximorum. huiusmodi est decantantem: scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter? & sunt item, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, v.g. pro pecunia, pro honoribus, & turpis questus est. Sed sunt etiam qui scire volunt, vt adificent, & charitas est. Et item, qui scire volunt vt edificentur, & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt bene faciant. Quæ verba omnia, ad rem, de qua agimus, accommodatissima sunt; nam vt ab vltimo verbo incipiamus. Societas ad hoc præcipue doctrinam querit, vt bene faciat, primum sibi, deinde proximis. Nam, & propriam perfectionem primariò, & deinde perfectionem proximorum procurat. Quam enim in hoc scientiæ labore maiori ex parte dicere possumus principalem illius finem esse beneficium proximorum: nam ad propriam perfectionem minor eruditio, minorque linguarum, & scientiarum congregatio sufficeret. Nihilominus finis perfectionis propriæ nunquam excludendus est, etiam ab ipso studiorum labore, non solum quia cum ille meritorius sit, magis ac magis semper animam sanctificat: sed etiam, quia hoc studium, quantum est in se, magis ac magis hominem illuminat circa Dei cognitionem, & morum perfectionem, quæ principaliter semper intendenda est. Atque ita hunc finem proposuit nobis B. P. Ignatius initio 4. partis constitutionum, & cap. 5. in principio, Cum doctrinæ (inquit) quæ in hac Societate addiscitur, hic scopus sit, suis, & proximorum animis Dei fauore aspirante prodesse. Et ex hoc fine colligit cap. 12. in principio, potissimum incumbendum esse Theologicæ doctrinæ, quia illa est medium magis proprium ad dictum finem, vt circa verba Bernardi adnotauimus.

V.

Fines illi- peculiares studij adhibentur. Optimum exemplum est positum à B. Ignatio 4. p. Constit. cap. 6. §. 5. vbi sic inquit, Si linguarum studio nostri vacant, inter cetera, ad quæ discendum intentio feratur, illud sit, vt versionem ab Ecclesiâ probatam defendant. Potest etiam in huiusmodi con-

terius esse proximus finis addiscendi linguas, iuxta
superius dicta. Propter quod 2. p. Constituit. cap.
12. §. 2. prius dicitur, propter Theologiam, & eius
vsum addiscendas esse, Latinam, Græcam, & He-
braicam, linguas, postea vero subditur. *Aliarum
præterea linguarum, qualis est Chaldaica, Arabica, & In-
dica, vbi necessaria, vel utiles ad dictum finem viderentur,
haberi regionum diuersarum, & causamur*, quæ ad eas do-
cendum mouent, ratione, possent præceptores constitui. Vbi
in declaratione lit. B. dicitur, *Cum in aliquo Collegio
eod spectaretur, vt homines ad Saracenos, vel Turcos in-
uadendo prepararentur*. Arabica lingua, vel Chaldaica con-
ueniret: cum ad Indos, Indica, & sic de aliis dicendum, &c.
Cuius constitutionis, & declarationis vestigiis e-
grege insinit S. Congregatio canon. 54. eodem
modo de Philosophia, & Artibus liberalibus iudi-
candum esse: nam, vt superius diximus, hæc & Theo-
logia inferiunt, & per se etiam iuuare possunt ad
finem circa proximos intentum. Quod his etiam
verbis significatum est 4. p. Constituit. cap. 12. §. 3.
*Artes, & Scientie naturales, ingenia disponunt ad Theo-
logiam, & ad perfectam cognitionem, & vsum inferuntur,
& per se ipsas ad eundem finem iuuant*. Oportet ergo, vt
qui in Societate illis incumbit, finem proximum
intueatur, propter quem illud studium assument:
nam longè aliter Philosophiæ studere debet, qui il-
la vrsus est tanquam proximo instrumento ad in-
fideles conuincendos, quam is, qui solum illam as-
sumit, vt dispositionem ad Theologiam: & sic de al-
iis. Et ideo in declaratione eiusdem cap. lit. C. ge-
neratim dicitur, *Tractabitur Logica, Physica, Metaphysica,
moralis scientia, & Mathematica: quatenus ad finem nobis
propositum conueniunt*.

VI. *In voluntan-
du bu veli-
liu libri fini-
atiam proxi-
mum atten-
dendus.* Quæ eadem ratio animæ præparan-
nem librorum maximè necessaria est; vt scilicet,
illi ab vnoquoque legantur, qui proprio munere,
seu fini libri peculiariter præfixo viles; & accom-
modati sint, alioqui lectio ad curiositatem potius
erit, quam ad religionem pertinebit. Et ideo qui-
busdam Gentilium, seu infidelium librorum lec-
tio necessaria est, vt possint eorum errores con-
futare, & argumenta dissoluere: alio vero inutilis,
vel nocua erit talis lectio. Similiter in aliquo re-
ligiosum erit Astrologiæ, v. g. operam dare, si fi-
ni sibi præfixito inferuiat; in alio erit inutile, & o-
tiosum. Sic aut quodlib. 4. a. 16. dixit D. Thom. stu-
dere magicæ arti ad reprobandum, & confutan-
dam illam bonum est; tamen si sit talis persona, ad
quam non pertinet hoc scire, inordinatum esse ap-
petitum.

VII.
*Quo modo improban-
tur primus
finit ex tri-
bus dñatis
à Bernardo*

Atque hinc colligo ex illis tribus finibus, quaerendi scientiam, quos D. Bernardus non probavit, primum non esse quidem per se malum, respectu tamen religiosi esse inordinatum ratione status, & conditionis talis personæ, vñ simili colligo ex lib. Thoma in dict. quodlib. Cum enim scientia naturaliter appetatur, ex suprema hominis inclinatione per se bona est, & honesta, quia si per se spectata ad animi ornamentum, & perfectionem, illam propter se appetere, non est per se malum, etiam si per eam nihil aliud intendatur, nisi cognitio naturalis veritatis. At in viro religioso duplici ratione id est reprehensibile. Primo, quia ratione sui status tenetur in his præcipue versari, quæ ad perfectionem conferant: scientia autem per se spectata, nihil confert. Secundo, quia qui hac solum intentione in studiis versatur, regulariter non quaerit ea quæ vtiliora sunt, sed quæ delectabiliora. Merito ergo tale studium in viro religioso, dici potest turpis curiositas; licet enim in particulari fortasse non semper sit propria culpa, ac peccatum, semper tamen est valde imperfectum, & expostum multis

periculis sæpius in eo peccandi, propter rationes dictas.

Secundus autem finis perfe & intrinsece malus est : & quamuis ex obiecto non habeat malitiam mortalem, potest tamen facile esse occasio multorum grauium peccatorum, sicut de ambitione, & de inani gloria docuit D. Thomas 2. 2. q. 91. art. 6. & quest. 132. art. 3. & 4. Maxime autem solet ex hoc fine oriri appetitus ostentandi singularem scientiam, & consequenter, dicendi noua, quod maxime in Theologica doctrina cauendum est; praesertim quando nouitas est antiquitati contraria, nam si fit ad illius confirmationem, & maiorem illustrationem, & amplificationem, non semper est reprehendenda. Hoc enim est quod dixit Vincentius Lirinensis lib. aduersus profanas nouitates cap. 24. & 27. tractans illud Pauli 1. ad Timoth. 6. O Timothee depostum custodi, deuitans profanas uocis nouitates. O Timothee (inquit) de sacerdos, & tractator. O Doctor. si sit diuinum minus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, et si spiritibus tabernaculi Belesse: praesens datus dogmatis gemmas exculpe, fideliter capta, aderna sument, adice splendorem, gratiam, uenustatem, intelligant & exponente illustris, quod antea obscuris credebant, per te posteritas intellectioni tradatur, quod antea uentilis, non intellectum uenerabatur: eadem tamen que diligis, si doces, ut cum dicas noua, non dicas noua. Quod laus deinde prosequitur. Sic etiam dixit Bernardus epist. 17. ad Canonicos Lugdunenses, *Nouitas contra Ecclesiarum praesumpta, mater est temeritatis, soror superbiae, & filia leuitatis.* Atque eodem modo, omnia iura reprobant nouitates antiquis consuetudinibus contrarias, quae plerumque discordiam parunt, ut ait Honorius III. in cap. cum consueuerint, de consuetudine. & Benedictus XI. Extra. *inter cunctis, de priuilegiis de qua re plura legi possunt d. 11. & 12.* Quod non solum uerum est de nouitate mortali, sed etiam de nouitate doctrinae, quando talis est, ut antiquae repugnet, turbat enim pacem, & occasio est erroris, ut enim dixit Baldus consil. 112. lib. 1. *Machabeus loquitur, qui contra omnes loquitur.* Et propter hanc causam, saepe in nostris constitutionibus admonemur nouas opiniones vitare. 3. p. condit. cap. 1. lit. O. & p. 8. cap. 1. lit. K. additur consuetudinem doctrinae esse sequendam & p. 4. cap. 5. v. l. magis approbatam, & securam, & similia multa, quae praedictae nouitati contraria sunt. Ad hoc eigocommodum vitandum maxime necessarium est turpem illam uanitatem a principio vitare, ne quis scientiam adificat, ut sciatur, id est, non eo statim procedat haec uanitas, ut non solum sciens, sed etiam auctor & inuentor suae scientiae, ut quis uideri velit.

Tertius finis à Bernardo improbatu maximè alienus esse debet ab scholaribus Societatis. Nam licet querere scientiam ob quæstum, vel pecuniæ, vel honoris, ex se non sit in seipsum malum si nihil aliud non sit illud, sed ad aliud honestum referatur: nihilominus in Societate inordinatum est, utpote contrarium regulæ, & instituto eius. Primò enim (ut supra lib. 4. cap. 7. à numer. 18. ostendimus) nullum stipendium, aut temporale commodum pro suis ministeriis accipere possit: ergo repugnat huic instituto scientiæ incumbere propter quæstum pecuniæ: nam qui hæc intentionem habet, virtute habet propositum accipiendi postea pecuniæ, propter usum suæ scientiæ; quod vix potest excusari à peccato gravi. Possit autem aliquis intendere huiusmodi quæstum, vel commodum temporale, non per modum stipendij, sed solum per modum emolumentiq; consequi sperat, si doctus euadat: eo modo, quo licite potest, & solet consequi: iuxta quem modum excusabitur à pec-

à peccato graui, non tamen à magna imperfectio-
ne, & vix ab aliqua culpa, quia finis ille imperfectif-
simus est, & per se spectatus voluptuosus potius,
quàm honestus. Idem ferè dicendum est de quæstu
honoris, quantum enim humano modo fieri po-
test, per institutum Societatis præclusa est via ob-
tinendi honores, vel dignitates per literarum ex-
cellentiam, nam ob hanc causam part. 10. §. 6. pro-
fessi vouent non ambituros dignitatem, vel præla-
turam, & ideo etiam locorum ordo inter nostros
non habetur, etiam in scholis part. 4. cap. 6. §. 17. &
cap. 15. §. 4.

X.
Infantia
diluitur.

Dices, eisdem locis permittitur gradus literarios
accipere, quibus notæ, & signa honoris coniuncta
sunt. Respondetur hos gradus tantum admitti,
quatenus propter alios necessarij sunt ad maiorem
Dei gloriam, & fructum animarum, est enim circa
hanc partem, & circa dicta in num. 7. de primo sine
prauo, aduertendum, testimonium scientiæ apud
alios, & honorem, qui ex illo sequitur, interdum
esse necessarium, vt scientia ipsa alijs utilis esse pos-
sit, quia, vt dicitur Ecclesiast. 20. & 41. *Sapientia ab-
scondita & thesaurus inuisus* (id est, occultus) *que vtilitas
in vtrisque*. Et ideo licet quispiam non debeat
discere, vt sapiens habeatur, nihilominus per se
non est malum comparatam doctrinam alijs ma-
nifestare, & bonam apud illos opinionem de do-
ctrina habere velle, non in fama, vel honore sisten-
do, hoc enim vanum esset, sed vt alijs utilis esse
possit. Quomodo dixit Rabanus circa parabolam
de talentis Matth. 21. reprehensione dignos esse,
qui ex quadam immoderata humilitate doctri-
nam abscondunt, neque illam in vtilitatem proxi-
morum vtuntur. In hunc ergo finem perfectionem
doctrinæ publicis actionibus ostendere, & eius in-
signia vel honores admittere, malum non est, nec
prædicto ordini seu intentioni contrarium. Vnde
D. Thom. 2. 2. q. 132. art. 1. ad 1. ait, laudabiliter pos-
se hominem, ad aliorum vtilitatem gloriam suam
appetere, iuxta illud Matth. 5. *Sic luceat lux vestra cor-
am hominibus vt videant opera vestra bona*. Et dict. o-
pusc. 19. cap. 3. ex professo probat religiosos licite
admittere hos gradus: etiam in vniuersitate secu-
lari. Et in cap. 2. eiusdem opusc. explicat latè illa
verba Matth. 23. *Vos autem nolite vocari Rabbi*: ne huic
veritati contraria videantur, & ex professo probat
ibi non dari à Christo præceptum vel consilium nõ
exercendi munus Doctoris, vel Magistri, cum hoc
repugnet officio, quod Christus ipse & Apostoli
exercuerunt, cumque huic officio specialis corona
in celo promittatur, & ideo Christus D. dixerit;
*Qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno celo-
rum*. Deinde probat ibi non vetari nomen, aut a-
lia insignia Magistri, vel Doctoris, quia si officium
malum non est, nec nomen erit malum, neque ea
insignia, quæ non ad elationem, sed ad autorita-
tem officij ordinantur. Vnde Paulus 1. ad Timoth.
2. & 2. ad Timoth. 1. se & Doctorem, & magistrum
appellat; concludit ergo ibi prohiberi à Christo
ambitionem, & elationem, quæ est in desiderio
huius gradus, vel nominis, solùm propter pro-
prium honorem, & æstimationem. Quem sensum
præcedentia Christi verba satis indicant, *Amant
primos recubitus in canis, & primas cathedras in synagogis,
& salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi*. Vbi
Gloss. interlinealis, *Magistros* (inquit) *primos sedere
non vetat; sed eos arguit, qui hac habita, vel non habi-
ta indebitè appetunt*. quæ verba ferè ha-
bentur in homil. 43. im-
perfecti.

*Quibus medijs rem literariam Societas in suis scho-
lasticis promoueat.*

Vltimò non erit ex his difficile ostendere me-
dia etiam proficiendi in doctrina aptè & conue-
nienter esse in Societate instituta. Varia enim me-
dia ad hunc finem essequeendum necessaria sunt;
quædam corporalia, alia spiritalia, & inter hæc
quædam pertinentia ad voluntatem, alia ad intel-
lectum, quædam diuina, alia humana; quædam
denique positiua, quædam verò priuatiua, remo-
uentia scilicet ea, quæ huiusmodi profectum impe-
dire possunt. De his ergo omnibus ita prouisum est
scholaribus Societatis, vt nihil amplius desiderari
posse videatur. Inter corporalia enim media, illa
dici possunt esse positiua, quæ ad scholarium su-
stentationem necessaria sunt, & ideo in iure Cano-
nico, qui student vt Ecclesiæ inferuiant, multis
gaudent priuilegijs, vt constat ex cap. *super specula*,
de Magistris, & cap. *relatum*, de Clerico non resid.
& cap. 2. de priuileg. in 6. & ex Concilio Trid. sess.
5. cap. 1. de Reformatione, & alijs, de quibus vide-
ri potest Panormitanus super dicta iura, & Rebus-
fus tract. de Priuilegijs scholasticorum priuileg.
29. & sequentibus. Ob hanc ergo causam pro-
uisum est in Societate, vt scholares in suis Collegijs
habeant vnde conuenienter sustentari possint, cum
quo ad victum & vestitum, tum etiam quoad ip-
sum studium necessaria, ita vt omni harum rerum
cura, & sollicitudine liberi sint, religiosa modera-
tione contenti. De quo breuiter statuitur 4. p. Con-
stitutionum cap. 4. in principio; latius part. 3. cap. 2.
vbi lit. C. specialiter aduertitur in his, quæ ad ve-
stitum attinent maiorem quandam rationem ha-
bendam esse cum scholasticis exterioris decentiæ,
& commoditatis propter studiorum laborem. Et
quoad instrumenta pro studiis necessaria statuitur
in 4. p. cap. 6. §. 7. vt in Collegijs sit bibliotheca
communis. & præterea vt quique libros, qui ne-
cessarij fuerint, habeat. De alijs verò rebus minu-
tioribus, cuiusmodi sunt menfa, lucerna, papyrus
atramentum, calami, & similia, res erat per se cla-
ra, de qua non oportuit aliquid specialiter statui,
quia sub generali regula paupertatis, & communis
vsum rerum necessariarum continetur 3. p. c. 1. §. 7.
& 8. & 6. p. c. 2. §. 11. In hoc autem eodem genere
media priuatiua dici possunt, quæ corporalia im-
pedimenta studiorum auferunt, seu præueniunt.
Huiusmodi est illud quod habetur 4. part. constit.
c. 4. §. 1. *Peculiari cura animaduertendum erit: vt tempori-
bus valetudini corporis incommodis scholastici non studeant,
vt somno quantum temporis satis sit tribuant, & in labori-
bus mentis modum seruent*: sic enim fiet, vt diutius in illis
perseuerare, tam in literis addiscendis, quàm in eisdem exer-
cendis ad Dei gloriam possint. Huc etiam spectat quod
in c. 3. eiusdem partis §. 3. prouidetur, vt scholasti-
cis tollantur impedimenta exteriorum occupatio-
num, & laborum, tam in domesticis officiis, quàm
in alijs ministerijs, vt diuturnius studiis vacare li-
ceat. Et ad hunc finem constituuntur in Collegijs
coadiutores temporales, vt scholastici ab his mu-
neribus subleuentur, vt ibidem in declaratione di-
citur lit. B. & C.

XI.
Variam
dia proficiendi
di in doctrina
na indicamur.

De medijs
corporalibus
positiuis.

De priuati-
uis.

Inter media spiritalia alia præcipua, & magis
diuina sunt; quæ animi puritatem, & pacem con-
seruant, & auxilium ac lumen à Deo impetrant: nã
scientia, quæ per hæc studia præcipuè intenditur,
supernaturalis est, & ex diuina gratia maximè pen-
det. Ob hanc ergo causam hæc media sæpe in nostris
constitutionibus proponuntur. Nam cap. 6. 4. par-
tis sic dicitur, vt scholastici plurimum in his facultatibus
proficiant in primis animæ puritatem custodire, ac rectam stu-
diorum

XII.
De medijs
spiritalibus
generalibus.

diorum intentionem habere conentur, nihil aliud in literis, quā diuinam gloriam & animarum fructum querentes, & in suis orationibus gratiam, vt in doctrina proficiant, ad hunc finem crebro perant. Sic Athanasius lib. de Incarnatione verbi, circa finem. Ad scripturarum (inquit) indaginem, verumque intellectum opus est vita proba, animo puro, & virtute, quæ secundum Christum est, vt mens per eius tramitem decurrens ea, quæ expedit, adipisci possit, quatenus fas est humanam naturam diuina intelligere. Nam sine pura mente, & sanctorum imitatione nemo comprehenderit sanctorum verba. Et D. Aug. li. 22. contra Faustum c. 53. In his (inquit) qui flagrant ingenti amore perspicua veritatis, non est improbandum studium, sed ad ordinem reuocandum; vt a fine incipiat, & bonis moribus nitatur peruenire quo tendit. Affert illud Eccles. 1. Fili concupiscens sapientiam, conserua institutam, & Deus præbebit illam tibi. Et hoc significatum esse ait in Iacob. cui prius data est Lia, quā Rachel. Nam prior (inquit) est in recta hominis eruditione labor operandi, quæ iusta sunt, quā voluptas intelligendi quæ vera sunt. De eadem re videri potest idem Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 41. & lib. de Spiritu & litera cap. 12. & lib. de Agone Christiano cap. 13. Fides (inquit) est quæ subingat primum animam Deo, deinde præcepta viuendi, quibus custoditis spes nostra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebat, errat autem quisquis putat veritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter viuat. Et Bernardus sermon. 1. in Cantica; Ante carnem discipline studium edomitam, emancipatam spiritui, ante spiritum, & obiectam secuti pompam & sarcinam, indigne ab impuris lectio sancta presumitur. & similia multa passim in Sanctis Patribus inueniuntur. Quia verò in hoc etiam pietatis exercitio potest aliquando esse excessus, qui profectum literarum impediat, ideo etiam, quoad hanc partem, B. N. Ignatius sufficientia remedia prouidit, tum singulis moderationem debitam consulendo, tum etiam superioribus magnam circa hoc curam & vigilantiam iniungendo. Atque ita in cap. 4. sepe citato §. 2. Cum studium (inquit) vacat, vt est cauendum, ne feruore studiorum inopescat solidarum virtutum ac religioso vite amor: ita mortificationibus, orationibus, ac meditationibus prolixis eo tempore non adeo multum loci tribuetur. Quod statim in declaratione A. discretionis Rectoris committitur, & cap. 6. §. 3. Impedim. enra (inquit) studium remoueantur, quæ a studiis animum auocant, tam deuotionum, ac mortificationum, quæ vel nimie, vel sine debito ordine suscipiuntur, quā curarum, &c. Vbi statim eadem declaratio adhibetur.

XIII.
De mediis
propriis seu
literariis.

Ex parte
discipulorum.

Ex parte
docentium.

Iam verò his suppositis mediis, quæ licet altiora, tamen remotiora sunt, ipsa propria, & literaria media (vt sic dicam) copiose, & valde ordinatè traduntur in eadem 4. p. constit. toto cap. 6. vbi præcipue ea docentur, quæ ex parte ipsorum studentium adhibenda sunt. Quale est illud in §. 2. Serio, & constanter animum studium applicare debent, & illud §. 8. scholastici in audiendis lectionibus sint assidui, &c. & quod de continuis disputationibus statuitur §. 10. & sequentibus; & de priuato studio §. 14. & de repetitione, seu lectione auctorum post absoluta studia §. 16. Adduntur verò alia, quæ ex parte præceptorum necessaria sunt, nimirum vt sint idonei, & eruditi, & in eo numero, qui doctrinæ tradendæ, & auditoribus accommodatæ, & sufficiens sit, quique diligenter munus suum exequantur, & scholasticorum profectum speciatim procurent, vt in eadem 4. p. constit. cap. 12. & 13. vsque ad 15. vbi etiam de ordine & modo seruando in doctrina tradenda, & de auctoribus in qualibet facultate perlegendis, & de tempore in vnaquaque consumendo, omnia, quæ necessaria sunt satis accuratè traduntur. Ac denique superioribus, & Rectoribus præcipue committitur, & commendatur delectus personarum, qui ad doctrinas addiscendas maxi-

mè necessarius est, vt vnusquisque ad illam applicetur, qui naturam, & ingenium ad illam satis accommodatum habere prudenter existimet, vt videre est in eadem 4. p. cap. 5. §. 2. & cap. 13. §. 4. cum declarat. lit. E. & quia interdum aliquibus durum, & difficile videri posset ad hanc vel illam scientiam contra propriam fortasse inclinationem, aut voluntatem accommodare, ideo, qui in Societate scholares approbati futuri sunt, statim in ipso examine, quod ante ingressum fit, cap. 7. §. 3. interrogantur, an velint se finire duci circa ea, quibus studere debent, ac studiorum modum, & tempus, iuxta quod superioribus videbitur.

Denique ipsismet superioribus iniungitur sollicitudo, vigilantia, ac cura, vt tam præceptores, quæ scholastici omni diligentia, sua munera exequantur, nihilque eis desit, quod ad hunc finem necessarium sit. Quamobrem sperari non immerito potest scholares Societatis euasuros in literis conspicuos, si eis mediis vtantur, quæ ratione sui instituti eis licent, ac Deo sine dubio gratissima sunt, propter quod etiam addo, non parue obligatione teneri eos ad strenuè laborandum in huiusmodi studiis, tum quia eam ob causam de Ecclesiasticis bonis aluntur: tum etiam, quia pro eo tempore illud est speciale munus, & proprium obsequium diuinum, ad quod ab ipso Deo, per suos pastores deputati sunt. Tum denique quia sicut Aristoteles dixit l. 1. de celo cap. 5. Paruus error in principio, maximus est in fine: & ita qui in studiis negligens est, postea inutile instrumentum erit circa conuersionem, vel curationem animarum: & quod grauius est, periculo sepius fortasse errandi se exponit. Propter quod merito in 4. part. constit. c. 6. §. 15. prius Rector Collegij animaduertitur vt moneat, incitet, & animet ad studia eos, quibus id necessarium fuerit. Deinde verò additur. Quod si animaduertet aliquem in studiis tempus inutiliter terere, quod nolit, aut certe non possit progressum in literis facere, expedit illum ab eis remouere, vt alius loco illius substituat.

CAPVT IV.

Verum conueniens fuerit religiosos Societatis publicastudia, & vniuersitates habere, & in eis docere.

Postquam dictum est de proprio munere, ad quod proximè ordinantur scholares Societatis, consequens est, vt dicamus de ministerio docendi. Quamuis enim munus docendi profectus etiam commune esse possit, tamen quia cum literarum studiis coniunctum est, (disciplina enim, & doctrina quodammodo correlatiua sunt) Et quia munus hoc maiori ex parte in scholis præsertim inferioribus, per scholares approbatos exercetur: ideo eius consideratio in hunc locum optimè cadit. Circa quam in præfati capituli rationem reddemus cur Societas hanc curam assumpserit. Deinde quo consilio, modo, & ratione illam administret, declarabimus in duobus sequentibus.

Igitur publica studia vocamus ea, quæ non solum sunt ad proprios religiosos instruendos, sed pro publicis omnibus, siue laicis & secularibus, siue religiosis, cuiusque ordinis exponuntur, quæ tunc vniuersitates appellantur, quando priuilegiis Pontificiis, ac regis muniuntur, vt in eis vsque ad literarum gradus professus fieri possint. Possimus autem per hoc loco contra illos hæreticos disputare, qui hæc non habent studia, & vniuersitates improbare aut sunt, quæ